Ο ρόλος των κεντρικών τραπεζών και ο κοινωνικός διάλογος υπό το φως της χρηματοοικονομικής κρίσης

Ομιλία του Αθανάσιου Ορφανίδη, Διοικητή της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου, στο XII Συνέδριο της Επιτροπής Συνδικαλιστικών Οργανώσεων Κεντρικών Τραπεζών Ευρώπης (SCECBU)

Λευκωσία, 12 Μαΐου 2010

Είναι με ιδιαίτερη ευχαρίστηση που παρευρίσκομαι στο XII Συνέδριο της Επιτροπής Συνδικαλιστικών Οργανώσεων Κεντρικών Τραπεζών Ευρώπης που αυτή τη χρονιά πραγματοποιείται στην Κύπρο. Ευχαριστώ την Ένωση Τραπεζικών Υπαλλήλων Κύπρου (ΕΤΥΚ) για την πρόσκληση να απευθύνω σύντομο χαιρετισμό.

Έχει ήδη παρέλθει μια δεκαετία από την καθιέρωση του Κοινωνικού Διαλόγου του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ). Ο θεσμός αυτός σκοπό έχει την παροχή πληροφόρησης και τη συζήτηση θεμάτων που μπορεί να επηρεάσουν σημαντικά τις εργασιακές σχέσεις στις κεντρικές τράπεζες του ΕΣΚΤ και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ). Ο Κοινωνικός Διάλογος του ΕΣΚΤ διασφαλίζει ότι οι εκπρόσωποι των εργαζομένων από τις 27 εθνικές κεντρικές τράπεζες και από την ΕΚΤ μπορούν να εκφράσουν τις απόψεις τους πριν τη λήψη αποφάσεων που ενδεχόμενα να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στις εργασιακές σχέσεις εντός του ΕΣΚΤ.

Υπό την ιδιότητά του ως ένα ειδικό φόρουμ διαβουλεύσεων, ο Κοινωνικός Διάλογος φυσιολογικά καταπιάνεται με πλειάδα τραπεζικών θεμάτων. Περιλαμβάνει θέματα τραπεζογραμματίων και συστημάτων πληρωμών μέχρι θέματα κινητικότητας των εργαζομένων, εκπαίδευσης και συνεργασίας εντός του ΕΣΚΤ. Αναπόφευκτα, η ατζέντα του Κοινωνικού Διαλόγου δεν θα μπορούσε να μη συμπεριλάβει το θέμα της μεταρρύθμισης του ρυθμιστικού και εποπτικού πλαισίου του χρηματοπιστωτικού συστήματος, μια ανάγκη που έντονα κατέδειξε η παγκόσμια οικονομική και χρηματοπιστωτική κρίση. Οι υπό εξέλιξη προσπάθειες για την αναδόμηση του ρυθμιστικού και εποπτικού πλαισίου του χρηματοπιστωτικού τομέα διαφοροποιούν δραματικά το τοπίο, με σημαντικές προεκτάσεις στο ρόλο των κεντρικών τραπεζών στη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Η χρηματοοικονομική κρίση έχει αναμφίβολα διδάξει σημαντικά μαθήματα στους φορείς λήψης αποφάσεων ανά το παγκόσμιο, ενώ τροφοδότησε το διάλογο σε διάφορα διεθνή φόρα. Σε παγκόσμιο επίπεδο, το G20 ανέλαβε ηγετικό ρόλο στη διεθνή συνεργασία για

τη μεταρρύθμιση του διεθνούς ρυθμιστικού και εποπτικού πλαισίου. Εντοπίστηκαν συγκεκριμένα πεδία κοινής δράσης για τη βελτίωση του παγκόσμιου πλαισίου προληπτικής ρύθμισης και εποπτείας, όπως είναι η ενίσχυση της διαφάνειας και του διασυνοριακού συντονισμού, η ενίσχυση με συμπληρωματικά μέτρα του Νέου Συμφώνου της Βασιλείας, καθώς και η μεταρρύθμιση διεθνών χρηματοπιστωτικών οργανισμών όπως το ΔΝΤ. Συντονισμένη ήταν η αντίδραση στην κρίση και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, με την ανάληψη σημαντικών πρωτοβουλιών από τους αρχηγούς κρατών της ΕΕ και με την υιοθέτηση από το Συμβούλιο των Υπουργών Οικονομικών της ΕΕ (ECOFIN) οδικού χάρτη για τη χρηματοπιστωτική εποπτεία, σταθερότητα και ρύθμιση.

Ένα βασικό δίδαγμα από την πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση είναι η ανάγκη ενδυνάμωσης του μακροπροληπτικού προσανατολισμού της ρύθμισης και εποπτείας του χρηματοπιστωτικού τομέα. Παράλληλα, πρέπει να διασφαλίζεται και η στενή και αποτελεσματική σύνδεση της μακροπροληπτικής εποπτείας με την εποπτεία των μεμονωμένων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, δηλαδή τη μικροπροληπτική εποπτεία. Ως προς την αναγκαιότητα αυτή, υπήρξε γενική συναίνεση σε παγκόσμιο επίπεδο και αυτό αντανακλάται και στη μεταρρύθμιση του εποπτικού πλαισίου της ΕΕ. Στη βάση των συστάσεων της έκθεσης de Larosière, συστήνεται ένα νέο εποπτικό πλαίσιο στην ΕΕ που αποτελείται από το Ευρωπαϊκό Σύστημα Χρηματοπιστωτικής Εποπτείας (European System of Financial Supervisors) που θα επικεντρώνεται στη μικροπροληπτική εποπτεία και από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συστημικού Κινδύνου (European Systemic Risk Board) το οποίο και θα είναι αρμόδιο για τη μακροπροληπτική εποπτεία.

Επιτρέψτε μου να επικεντρωθώ στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συστημικού Κινδύνου, αφού αυτό είναι το νέο σώμα που αναδεικνύει και αναβαθμίζει το ρόλο των εθνικών κεντρικών τραπεζών στην προώθηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το βασικό του καθήκον είναι η αναγνώριση, παρακολούθηση και αξιολόγηση των κινδύνων για τη σταθερότητα ολόκληρου του χρηματοπιστωτικού συστήματος με σκοπό να παρέχει προειδοποιήσεις και να διατυπώνει συστάσεις για τους κινδύνους, όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συστημικού Κινδύνου θα συγκεντρώνει τους κεντρικούς τραπεζίτες, τους επικεφαλής των τριών εποπτικών αρχών που θα λειτουργούν κάτω από το Ευρωπαϊκό Σύστημα Χρηματοπιστωτικής Εποπτείας, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τις εποπτικές αρχές των κρατών μελών της ΕΕ για να συζητούν και να αξιολογούν τις συνθήκες χρηματοπιστωτικής σταθερότητας στην ΕΕ. Η ΕΚΤ θα παρέχει στήριξη στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συστημικού Κινδύνου όσον αφορά τις εργασίες αναλυτικής, στατιστικής, διοικητικής και υλικοτεχνικής φύσης, αξιοποιώντας τις γνώσεις και αναλυτικές δυνατότητες των εθνικών κεντρικών τραπεζών της ΕΕ.

Γενικά, οι κεντρικές τράπεζες είναι σε καλύτερη θέση να αξιολογούν τους μακροοικονομικούς κινδύνους που απειλούν τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα, μέσω της μακροοικονομικής ανάλυσης που καθηκόντως διεξάγουν σε μόνιμη βάση. Πέραν τούτου, κατά την άποψή μου, η πρόσφατη κρίση κατέδειξε επίσης ότι η απαιτούμενη στενή και αποτελεσματική σύνδεση της μακροπροληπτικής με τη μικροπροληπτική πτυχή της χρηματοπιστωτικής εποπτείας επιτυγχάνεται καλύτερα όταν οι κεντρικές τράπεζες επωμίζονται επίσης τη μικροπροληπτική εποπτεία. Εμπλέκονται δηλαδή, στην εποπτεία των επιμέρους χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων η οποία καταπιάνεται με ζωτικής σημασίας θέματα όπως είναι η ρευστότητα, η κεφαλαιακή επάρκεια και η διαχείριση κινδύνων.

Υπάρχουν σημαντικές συνέργειες σε θέματα πληροφόρησης μεταξύ μικροπροληπτικής και μακροπροληπτικής εποπτείας, γεγονός που καθιστά ιδιαίτερα ελκυστική τη διευθέτηση να ασκούνται και οι δύο από τον ίδιο οργανισμό. Οι κεντρικές τράπεζες μπορούν να επωφεληθούν και να βασιστούν στην εκτεταμένη πρόσβαση που έχουν σε εποπτικά δεδομένα και πληροφορίες, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τα συστημικά σημαντικά ιδρύματα, ούτως ώστε να αξιολογήσουν τους κινδύνους που απειλούν το χρηματοπιστωτικό σύστημα ως σύνολο. Επιπλέον, στον τομέα της διαχείρισης και επίλυσης κρίσεων, η χρηματοπιστωτική κρίση κατέδειξε τη σημασία της στενής αλληλεπίδρασης μεταξύ των αρμοδιοτήτων κεντρικών τραπεζών και εποπτικών αρχών, ειδικότερα όταν προκύπτει η ανάγκη παροχής ρευστότητας σε έκτακτες περιπτώσεις.

Όντως, πολλές κεντρικές τράπεζες έκριναν ότι η άσκηση της χρηματοπιστωτικής εποπτείας, και ειδικότερα της τραπεζικής εποπτείας, από τις ίδιες, και η συνεπαγόμενη ευκολία στη ροή πληροφόρησης εντός του ιδίου οργανισμού, λειτούργησαν ως εξαιρετικά υποβοηθητικοί παράγοντες ως προς τον τρόπο που αντιμετώπισαν την πρόσφατη κρίση. Αυτό ενίσχυσε περισσότερο τα επιχειρήματα υπέρ της άσκησης των αρμοδιοτήτων της κεντρικής τράπεζας και των εποπτικών αρμοδιοτήτων από τον ίδιο οργανισμό.

Έχοντας υπόψη τα νέα αυτά δεδομένα, οι κεντρικές τράπεζες θα πρέπει να δράξουν την ευκαιρία και να διαδραματίσουν με επιτυχία το νέο τους αναβαθμισμένο ρόλο που τις τοποθετεί στο επίκεντρο του νέου ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού τοπίου. Για την επίτευξη του σκοπού αυτού, η επίδειξη υπευθυνότητας εκ μέρους των κεντρικών τραπεζών έναντι του συνόλου της κοινωνίας, τόσο σε επίπεδο λήψης αποφάσεων όσο και σε επίπεδο εργαζομένων είναι υψίστης σημασίας. Η κοινωνική υπευθυνότητα πρέπει να είναι ένα βασικό χαρακτηριστικό των εργασιακών σχέσεων μεταξύ κεντρικών τραπεζών και του προσωπικού τους. Οι κεντρικές τράπεζες πρέπει να συνεχίσουν να επενδύουν σε γνώσεις και δεξιότητες για τη διεύρυνση των επιδεξιοτήτων και των αναλυτικών δυνατοτήτων του προσωπικού τους, έτσι ώστε να μπορούν να επιτελούν καλύτερα το

έργο τους. Πρέπει επίσης να συνεχίσουν να συμβάλλουν στη διεξαγωγή ενός απρόσκοπτου και κυρίως παραγωγικού διαλόγου με τους εκπροσώπους των εργαζομένων τους. Από την άλλη, οι εργαζόμενοι στις κεντρικές τράπεζες οφείλουν να αναγνωρίσουν πόσο προνομιούχοι είναι έναντι των συναδέλφων τους στον ιδιωτικό τομέα. Η κοινωνική τους υπευθυνότητα έγκειται στην ανάγκη υιοθέτησης μιας υποδειγματικής στάσης για τους υπόλοιπους εργαζομένους, ειδικότερα κατά τις δύσκολες αυτές στιγμές που περνούμε.

Στα πλαίσια της ΟΝΕ οι κοινωνικοί εταίροι διαδραματίζουν ένα πολύ σημαντικό ρόλο στην ενίσχυση της οικονομικής μεγέθυνσης και τη βελτίωση των προοπτικών απασχόλησης και του κοινωνικού προσώπου της ΕΕ. Και ο ρόλος αυτός επιτυγχάνεται, όσο καλύτερα συνδέεται η διαδικασία καθορισμού των μισθών με τις συνθήκες απασχόλησης που επικρατούν στον κλάδο. Οι αυξήσεις στους ονομαστικούς μισθούς στα κράτη της ζώνης του ευρώ πρέπει να είναι, συνολικά, συμβατές με το στόχο της σταθερότητας τιμών, ενώ οι αυξήσεις στους πραγματικούς μισθούς θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις εξελίξεις στην παραγωγικότητα.

Σε σχέση με την Κύπρο, εξετάζοντας το θέμα της υπευθυνότητας των κοινωνικών εταίρων από μια ευρύτερη σκοπιά, η ύπαρξη του κώδικα βιομηχανικών σχέσεων έχει συνδράμει ουσιαστικά στη διαχρονική διασφάλιση και διατήρηση συνθηκών εργατικής ειρήνης. Ταυτόχρονα η συναίνεση των κοινωνικών εταίρων σε κρίσιμες στιγμές για τον τόπο έχει συμβάλει τα μέγιστα στη διατήρηση συνθηκών μακροοικονομικής σταθερότητας.

Ωστόσο, όπως συνέβηκε και σε άλλες χώρες της ζώνης του ευρώ, η επιδείνωση της οικονομίας εν μέσω της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης ανέδειξε ακόμη περισσότερο κάποιες διαρθρωτικές αδυναμίες της κυπριακής οικονομίας, οι οποίες δεν μπορεί παρά να προβληματίζουν. Για παράδειγμα, με ιδιαίτερη ανησυχία θα ήθελα να αναφερθώ στο πρόβλημα των εγχώριων πληθωριστικών πιέσεων. Δυστυχώς, οι ανοδικές τάσεις στον εγχώριο πληθωρισμό εξακολουθούν να ελλοχεύουν και να είναι εντονότερες σε σύγκριση με την υπόλοιπη ζώνη του ευρώ με αποτέλεσμα να πλήττεται περαιτέρω η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας μας. Ειδικότερα, ο δομικός πληθωρισμός, δηλαδή ο εναρμονισμένος πληθωρισμός από τον οποίο εξαιρούνται οι τιμές της ενέργειας και των τροφίμων, αν και σημείωσε επιβράδυνση στο 1,9% το 2009 σε σύγκριση με 2,5% το 2008, εντούτοις, παρέμεινε σε ψηλότερα επίπεδα σε σύγκριση με το μέσο όρο της ζώνης του ευρώ (1,3%).

Για να αναδειχθεί η σημασία των εξελίξεων στον πληθωρισμό για την ανταγωνιστικότητα της κυπριακής οικονομίας, αξίζει να εξετάσουμε τις διαφορές σε ορισμένα σχετικά βασικά

μεγέθη, όπως οι απολαβές και η παραγωγικότητα μεταξύ της Κύπρου και της ζώνης του ευρώ, από την ένταξη της Κύπρου στη ζώνη του ευρώ μέχρι σήμερα.

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat το 2009 οι απολαβές ανά εργαζόμενο στην Κύπρο αυξήθηκαν κατά 2,9% σε σύγκριση με 1,4% στη ζώνη του ευρώ. Η παραγωγικότητα παρουσίασε μείωση κατά 1,1% στην Κύπρο, ενώ στη ζώνη του ευρώ μειώθηκε κατά 2,2%. Ως αποτέλεσμα το μοναδιαίο κόστος εργασίας αυξήθηκε στην Κύπρο κατά 4,0% σε σχέση με 3,7% στη ζώνη του ευρώ. Ειδικότερα, στον κλάδο των ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών, ακίνητης περιουσίας και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, που είναι ένας σημαντικός κλάδος των υπηρεσιών, οι απολαβές ανά εργαζόμενο στην Κύπρο αυξήθηκαν κατά 5,7% σε σύγκριση με 1,3% στη ζώνη του ευρώ. Η αντίστοιχη παραγωγικότητα παρουσίασε αύξηση κατά 0,4% τόσο στην Κύπρο όσο και στη ζώνη του ευρώ, με αποτέλεσμα το μοναδιαίο κόστος εργασίας να αυξηθεί κατά 5,2% στην Κύπρο σε σχέση με 0,9% στη ζώνη του ευρώ.

Οι πιο πάνω αριθμοί δείχνουν αποκλίσεις του πληθωρισμού, που αντανακλώνται και στις απολαβές, οι οποίες δεν εξηγούνται από διαφορές στην παραγωγικότητα και τείνουν να υποσκάπτουν την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας μας. Αυτό φαίνεται στο αυξημένο μοναδιαίο κόστος εργασίας σε σχέση με εκείνο της ζώνης του ευρώ. Μετά την ένταξή μας στη ζώνη του ευρώ, συνεχιζόμενες αποκλίσεις που επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητα σε σχέση με τους υπόλοιπους εταίρους μας στη ζώνη του ευρώ δεν είναι διατηρήσιμες.

Συνεπώς, θα ήθελα για μια ακόμη φορά να τονίσω τη σημασία της κοινωνικής ευθύνης. Αιτήματα κοινωνικών εταίρων οφείλουν πάντοτε να αντανακλούν τις εξελίξεις στην παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας μας. Πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι οικονομικές πραγματικότητες και οι αλυσιδωτές επιπτώσεις που θα έχουν στην οικονομία και στο συμφέρον του τόπου μακροπρόθεσμα.

Κλείνοντας, θα ήθελα να υπογραμμίσω ότι οι δραματικές εξελίξεις στην Ευρώπη ανέδειξαν τη σημασία της συνεργασίας σε Ευρωπαϊκό, συλλογικό επίπεδο. Πρώτιστα σε μια ενωμένη Ευρώπη προέχει το κοινό καλό των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης .

Με αυτά τα λίγα λόγια σας εύχομαι ένα παραγωγικό και επιτυχημένο συνέδριο.